

**НЕДОЛІКИ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
«ЮРИДИЧНА КЛІНІКА»**

Рябовол Лілія Тарасівна
доцент кафедри державно-правових дисциплін

Юридична клініка є комплексним, багатоаспектним і неоднозначним явищем суспільного, правового, освітнього життя. Це знаходить свій відбиток у визначенні відповідного поняття. На нормативному рівні воно визначено у таких документах: Типове положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України (далі – Типове положення); Стандарти діяльності юридичних клінік України (далі – Стандарти юридичних клінік); проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної і вторинної правової допомоги» від 12.12.2012 р. (далі – проект закону від 2012 р.); проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги» від 05.03.2015 р. (далі – проект закону від 2015 р.).

Згідно з Типовим положенням, юридична клініка – це структурний підрозділ вищого навчального закладу III-IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців за напрямом «Право», і створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів [5]. Наразі можливість функціонування юридичної клініки в якості структурного підрозділу вищого навчального закладу закріплена в п. 2 ч. 7 ст. 33 Закону України «Про вищу освіту» [2].

У Стандартах юридичних клінік України визначення даного поняття дещо відрізняється від попереднього: юридична клініка – це структурний підрозділ вищого навчального закладу України III-IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців у галузі знань «Право», утворений як база для практичного навчання та проведення практики студентів шляхом надання безоплатної правової допомоги та здійснення правопросвітньої діяльності [6].

Аналогічний підхід до визначення спостерігається й у названих вище проектах законів. Згідно з п. 5 ст. 1 проекту закону від 2012 р., юридична клініка є структурним підрозділом вищого навчального закладу України юридичного профілю, що створюється як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів, а також для надання безоплатної правової допомоги. Під вищим навчальним закладом України юридичного профілю у п. 6 ст. 1 цього проекту закону мається на увазі вищий навчальний заклад України III-IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців у галузі знань «Право», незалежно від форми власності та підпорядкування [3].

За п. 5 ст. 1 проекту закону від 2015 р. юридична клініка – структурний підрозділ вищого навчального закладу України III-IV рівнів

акредитації, що здійснює підготовку фахівців у галузі знань «Право», утворений як база для практичного навчання та проведення практики студентів [4].

У результаті аналізу визначень, сформульованих у перелічених вище актах, виявлено деякі неточності та відмінності між ними, що, за певних умов можуть стати принциповими й викликати ускладнення у практичній повсякденній діяльності юридичних клінік.

Так, юридичну клініку визначено як базу для проходження практичного навчання «студентів» (у Стандартах юридичних клінік та проєкті закону від 2015 р.) або «студентів старших курсів» (у Типовому положенні та проєкті закону від 2012 р.). Тож, виникає питання, чи можна залучати до діяльності юридичних клінік студентів молодших курсів. Крім того, які курси слід вважати старшими – третій, четвертий? В умовах здобуття юридичної освіти на рівні бакалавра та магістра, було б доцільним також на законодавчому рівні чітко вказати, під час навчання на якому рівні дозволено використовувати юридичну клініку як базу для проходження практики студентами; чи слід її використовувати для осіб, які набувають освіту за освітньо-науковим рівнем доктора філософії?

Некоректним, на наш погляд, є визначення юридичної клініки у проєкті закону від 2012 р., згідно з яким, юридична клініка – структурний підрозділ вищого навчального закладу України юридичного профілю. Таке формулювання породжує питання: а вищі навчальні заклади іншого профілю, які мають у своїй структурі юридичні факультети, не можуть утворювати юридичні клініки? Такий підхід обмежує як освітньо-правовий потенціал цих навчальних закладів, так і можливості студентів щодо отримання якісної юридичної освіти.

Принциповим є також наступне: у Стандартах юридичних клінік та у проєкті закону від 2012 р. зазначено, що юридичні клініки, крім іншого, створюються і для надання безоплатної правової допомоги. Проте, у Законі України «Про безоплатну правову допомогу» [70] пряма вказівка на юридичні клініки як суб'єкти надання безоплатної правової допомоги відсутня. Разом з тим, у ст. 9 цього закону серед суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги, поряд з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами приватного права, закріплено і спеціалізовані установи. Напевно, саме до цієї категорії може бути віднесена юридична клініка як суб'єкт надання такого виду правової допомоги. Що стосується надання безоплатної вторинної правової допомоги, то перелік її суб'єктів чітко визначений у ст. 15 цього закону. Ними є: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Очевидно, що юридична клініка не підпадає під жодну з цих категорій.

Не знайшло свого відображення у нормативному визначенні юридичної клініки й те, що цим терміном позначається відповідний навчальний курс.

Проведений аналіз нормативного визначення поняття «юридична клініка» засвідчив, що воно потребує удосконалення, уточнення та уніфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про безоплатну правову допомогу [Електронний ресурс] : Закон України від 02.06.2011 р. в редакції від 18.06.2016 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>. – Назва з екрану.
2. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України за станом на 18.02.2016 р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрану.
3. Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної і вторинної правової допомоги [Електронний ресурс] : Проект Закону від 12.12.2012 р. № 926. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG0PQ00A.html. – Назва з екрану.
4. Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги [Електронний ресурс] : Проект Закону від 05.03.2015 р. № 2319. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH1SF00A.html. – Назва з екрану.
5. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3.08.2006 р. № 592 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 32. – С. 680.
6. Стандарти юридичних клінік України: прийняті Асоціацією юридичних клінік України 16.11.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nnip.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/download/1000_99e8524d51c4a39a94068ef5f19c5cb2.html. – Назва з екрану.